

JA... ZO WAS HET TOEN

A. C. de GROOT

In mijn artikel 'De lange golven zijn herrezen' in het januari-nummer van Radio Bulletin '63, blz. 36, linker kolom, 41ste regel van bovenaf 'Niet zo lang daarna ontwikkelde zich de korte golf...'. Onderstaand relaas is dan ook als een vervolg op genoemd artikel op te vatten.

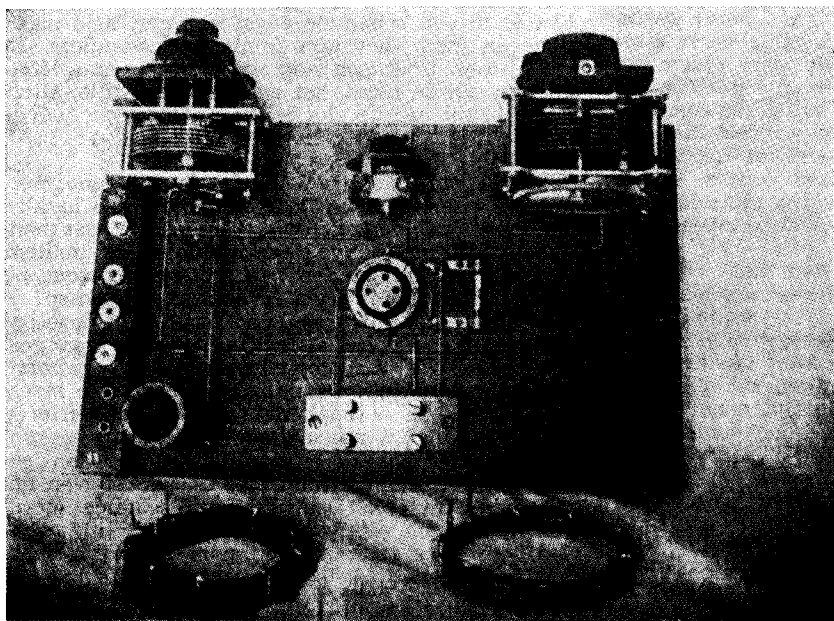
Luid indringend rinkelde om 8 uur 's morgens de telefoon. Loom, tengevolge van 'n te kort genoten nachtrust en met tegenzin, omdat je nooit weet wat aan het begin van je twee vrije dagen zo'n telefoon je te vertellen heeft, werd de verbinding tot stand gebracht. Maar deze keer vergiste ik mij gelukkig want de stem van mijn beste vriend J. E. Hauschildt te Bandoeng zei: 'grootje kan ik bij je komen?', ik heb twee vrije dagen.' waarop mijn antwoord luidde: 'OK Boy, kom maar, maar breng je koptelefoon mee' - 'Goed, ik ben er zo tegen een uur of vijf' - waarna de verbinding werd verbroken met mijn huis, toen, aan de voet van de helling van het Preanger-massief Gedeh/Pangerango, even ten noorden van Soekaboemi.

Vandaag, op deze vrije dag stond iets groots te gebeuren. Berichten in de Wireless World pas een maand oud hadden met dikke letters gewaagd van de Engelse amateur-verbindingen met Australië en Nieuw-Zeeland op de korte golven beneden de

100 meter. (Die werden toen ultra-kort genoemd.) Maar als het daar kon, - wel wat drommels, waarom zou dat dan niet bij mij kunnen?

Derhalve werden op korte termijn alle onderdelen zo niet zelf vervaardigd, dan toch met spoed besteld en die waren nu compleet aanwezig. Eerst op de KG ontvangen en dan daarna veel later mischien ook zenden

In een houten kistje werden alle onderdelen zo compact mogelijk tezamen verbonden - mijn mooiste Sullivan draaicondensator (daaraan opgeofferd) van 250 pF er bovenop - de driedelige spoelhouder vooraan en de D II buis er vlak boven, alles om de zo sterk aanbevolen korte verbindingen tot stand te brengen, tot het meest eenvoudige, denkbare, genereerschema. Solderen moest geschieden met koperen bouten, in een houtskoolvuurtje verhit, want elektrische soldeerbouten hadden we toen nog niet, trouwens elektriciteit in de buurt had ik evenmin, toen!

De Schnell-ontvanger, in die dagen het summum van kwaliteit voor ultra-kortegolf ontvangst.

Mandbodemspoulen van één tot en met tien windingen - eenvoudig te maken - waren reeds gereed en gemonteerd op de bestelde platte dubbel-pool stekers. De 4 volts accu volop geladen in de fabriek, 6 km van mijn huis verwijderd - de Hellesens 60 volt anodebatterij kort geleden besteld - kortom toen mijn vriend om 5 uur zich aandien-de, stond alles gereed voor het feestelijk gebeuren. Wat hem betrof hadden we wel terstond kunnen beginnen, maar de lange-golf-praktijk had ons geleerd... radio is nachtwerk... en dat was in Engeland ook weer gebleken. Trouwens wat wisten wij toen, omstreeks 1923 van het karakter van de korte golven, wat wisten wij van skipdistance, wat van dag- en nachtgolven, sprong-overdracht enz., enz.?

We waren al dolblij als wij op die korte golven met die kleine spoeltjes een detector aan het genereren kregen!!!

En toen, 9 uur 's avonds, daar zaten we dan met onze twee koptelefoons in serie... voor ons de ontvanger, rechts voor ons de 4-volts accu en de Hellesens batterij. Links de antenne, aperiodisch, was een simpel draadje van ongeveer 15 meter lengte schuin naar boven gespannen aan een overhangende tak van een Albizziaboom, maar toch voldoende open en ongeveer 12 meter hoog; de aarde een plaat van ruim 1 m² gegolfd dakzink in vochtige aarde - het geheel verlicht door een petroleum hanglamp, waaromheen honderden insecten, kevertjes en torretjes gonsden, die de nodige QRM veroorzaakten. Dat was de situatie!

En toen was het langzaam draaien, draaien, enz. enz. aan de condensator en telkens opnieuw instellen van de terugkoppelspoel - maar het enige wat we hoorden was het rustige geruis van de genererende detectorbuis en af en toe een kleine luchtstoring.

Stil - doodstil was het op die banden van hoog tot laag!!... hetgeen na enige uren aan mijn vriend met brulgeluid de opmerking ontlokte 'nee dat is niks gedaan'... zijn manier van spreken, als hij een koptelefoon ophad!

Omstreeks middernacht kregen we, blijkbaar om de eentonigheid te breken, plotseling bezoek van een ongenode gast. Een grote bangbara (dat is een grote zwarte tor ongeveer 3,5 cm lang) kwam luid gonzend binnen vliegen, cirkelde eerst ettelijke keren om de petroleumlamp, een hinder om naar zwakke geluiden te zoeken, pleegde daarna met doodsverachting diverse duikvluchten een aanslag op onze hoofden, zodat we gewapend met een 'sapoe lidi' (= vliegenmepper) wel tot een tegenaanval moesten overgaan, helaas zonder succes waarna het beest in zelfmoordpoging plotseling tot een noodlanding besloot en zowel luidkeels als kletterend op de grond viel...

Wij gingen verder tot de orde van de... nacht. Toen werd van een inmiddels ingeschakelde middengolfontvanger een harmonische gezocht op ongeveer 80 meter en we deden de ervaring op, dat met de gebezigde draaicondensator van 250 pF ontzettend scherp moest worden afgesteld en dat bovendien het handeffect aanzienlijk was; ja feitelijk overal waar je aan kwam gaf handeffect. Bovendien werd daarna een NSF - V2, tweetraps l.f. versterker achter de ontvanger geschakeld waardoor alle geluiden veel sterker werden.

En weer draaien, draaien en telkens spoelen uitwisselen. De tijd ging voorbij en we hoorden maar niets en vroegen ons af, waar zijn die Engelsen en die Australiërs? Het was reeds 2 uur in de nacht;

voor mijn vriend die er alleen maar stilletjes bijzat, niets mocht zeggen en niets anders had te doen dan luisteren en z'n sigaar(en) te roken, was het plezier er al lang af. Reeds verschillende malen had hij gevraagd 'deugt die ontvanger wel?' waarop mijn antwoord luidde 'als de detector genereert en een vastere antennekoppeling dat doet afslaan, moet het in orde zijn.

De asbakjes raakten vol, vele kopjes koffie waren verslonden toen... opeens een schreeuw... 'daar heb je er één!!'... Nou ja, dat had ik natuurlijk ook gehoord. Minutieus werd de condensator bijgesteld maar nu met de punt van een potlood als fijnregeling en ter vermindering van het handeffect en... daar waren ze - voorzover mij bekend - de eerste in het voormalig Nederlands Indië gehoorde KG signalen!

v v v v v de NPO — . . . — v v v v v de NPO
dat was Manilla op de Philippijnen.

Na bijregeling van de terugkoppeling bijna op het randje waren zij hard, zeker sterkte 8, met de tweetraps l.f. versterker. Toen we de signalen eenmaal hadden gevonden, was het niet zo moeilijk meer om ze terug te vinden, maar elke keer als je er doorheen draaide, hoorde je niets ander dan pft, pft, maar éénmaal goed afgeregeld was het een prachtig stabiel r.a.c. toontje.

We luisterden, gegrepen door emotie zeker een kwartier achtereenaar - sterk onder de indruk, en durfden de ontvanger niet meer te verstellen, bang dat we ze zouden verliezen.

De spanning zat er nu goed in maar na enige tijd vroeg ik: 'Wel Hans, hoe denk je er over om nu naar bed te gaan? Het was zo langzamerhand vier uur in de ochtend geworden, maar daar wilde hij niets van weten. So did I!!

We namen afscheid van NPO met een dankjewel OB, en toen maar weer draaien, draaien, enz. enz. nu met wat meer moed dan te voren.

Tegen half vijf hoorden wij een Aussi, ik meen A5BQ, die met een R4 signaal binnen kwam met een CQ oproep, maar toen waren we zo langzamerhand te moe en te suf geworden om nog veel enthousiasme op te brengen.

Al met al een schamele oogst van een hele nacht luisteren maar het kon immers niet anders. Er waren toen praktisch nog maar heel weinig KG-amateurs in de lucht, het was pas het prille, aller-eerste begin van de glorierijke KG periode, ... en wat er niet in komt, komt er ook niet uit!

Na een korte 'nachtrust' bracht de volgende morgen ons geen goud in de mond, maar we hadden die nacht wel veel geleerd. Ten eerste was aangevoeld dat met eenvoudige middelen de amateur nu tegemoet kon komen aan zijn liefste wens nl. om met de buitenwereld in contact te komen.

Ten tweede, de ontvanger voor de KG in deze opzet deugde niet. De afstemcondensator was veel te groot en de terugkoppelmethode was gewoonweg onhanteerbaar. De minste en geringste manipulatie was de oorzaak dat het signaal verloren werd, niet in het minst door handeffect!

Een nieuwe ontvanger zou moeten worden gemaakt, want hier was niet mee te werken!, en dat gebeurde dan óók. Door scha en schande wordt men wijzer, en dit was dan het nachtelijk avontuur van twee radio-amateurs in het prille begin van de korte golf.

Zó, was het toen.